

Asia: VN/21868/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta sekä tuloverolain 92 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunnonantajan näkemykset esityksen tavoitteista ja vaikutuksista

Itä-Lapin kuntayhtymä (Kemijärvi, Salla, Posio, Savukoski ja Pelkosenniemi) pitävät tätä lakiesitystä erittäin merkittävänä ja välttämättömänä toteuttaa ensin kokeiluna ja kokeilun aikana saatujen vaikuttavuusarviointien pohjalta tulevaisuudessa myös pysyvämpänä lakiin kirjattuna ratkaisuna harvaan asuttujen ja väestöään menettävien alueiden elinvoimaisuuden vahvistamiseksi ja työvoiman saamisen mahdollistamiseksi.

Itä-Lapin kuntayhtymä on esittänyt Norjan mallin mukaisia vero- ja sosiaaliturvamaksuratkaisuja jo aikaisemminkin mm. lausunnossaan itäisen Suomen elinvoimaa vahvistavista toimenpiteistä heinäkuussa 2022 ja kirjelmässään eri ministeriöille huhtikuussa 2021. Valtiovarainministeriö toimitti Itä-Lapin kuntayhtymän ehdotuksen myös tiedoksi 20.5.2021 harvaan asuttujen alueiden parlamentaariselle työryhmälle. Ehdotuksessaan Itä-Lapin kuntayhtymä esitti, että Itä-Lappi (Savukoski, Salla, Posio, Pelkosenniemi ja Kemijärvi) nimettäisiin kolmen vuoden ajaksi pilottialueeksi, jossa kokeiltaisiin Norjan mallin mukaisia toimenpiteitä alueen toiminnan kehittämiseksi.

Itä-Lappi on vuosikymmenten saatossa kärsinyt rakennemuutoksesta ja väestön poismuutosta. Väestö on ikääntynyt ja huoltosuhde on vääristynyt: aluetalouden, palvelurakenteen ja elinvoimakehityksen indikaattorit viimeisen kolmenkymmenen vuoden ajalta osoittavat selkeät perusteet käynnistää nk. Norjan-mallin mukaiset valtion toimenpiteet.

Hallituksen esityksen tavoitteet ja vaikutukset on arvioitu osaltaan jo HAMA-työryhmän vuosien 2017-2019 loppuraportoinnin ja 2020-2023 meneillään olevan toimikauden työn tarkasteluna. Työryhmien työ on tehty erittäin kattavana ja perustelut esitetyle kokeilulle on punnittu ja arvioitu laajamittaisesti niin vaikutuksiltaan kuin kustannuksiltaan. Myös perustuslaillinen arviointi on tehty osana selvitystä ja sen mukaisesti tämä kokeilu on hyväksyttävä perusoikeusjärjestelmän kannalta. Määräaikaisella kokeilulla (kokeilulla) saadaan kokemuksellista tietoa tavoitteiden toteutumisesta eli osaavan työ-voiman saatavuuden parantamisen ja elinvoiman vahvistamisen toimenpiteiden osalta. Kokemuksellista tietoa on myös saatavissa naapurimaan Norjan osalta, jossa vastaavaa on toteutettu erityisalueille. Esityksen tavoitteet ja vaikutukset on arvioitu erittäin kattavasti ja puolueettomasti myös Itä-Suomen ylioston Alue- ja kuntatutkimuskeskuksen toimesta.

2. Lausunnonantajan näkemykset lakiehdotuksista ja säännöskohtaisista perusteluista

Lakiehdotus ja säädöskohtaiset perustelut on koottu erittäin perusteellisesti ja taustatyönä tehty eri vaihtoehtoisten ratkaisujen vertailu ja siihen liittyvä taloudellinen mallintaminen näkyy hyvinä perusteluina ja säädösteksteissä. Kokeilualueeksi valikoitu kaupunki- ja kuntajoukko edustaa voimakkaasti väestöään menettäviä alueita, joiden elinvoimaisuuden vahvistamiseen liittyy oleellisesti koulutettujen nuorten työperäinen muutto kuntiin ja sitä kautta mahdollisesti nuorten perheiden ja syntyvyyden kasvaminen. Elinvoimaisuuteen vaikuttaa oleellisesti väestörakenne ja työllisten ja työpaikkojen määrä.

Kokeilu- ja verrokkiryhmän seuranta ja tutkimus on tärkeää, mutta ajanjakson ollessa lyhyt, on tiedottamisella erittäin suuri merkitys relevantin tiedon kokoamiseksi. Kansaneläkelaitoksen rooli tässä voi olla haastava, koska kohderyhmä ei suoranaisesti välttämättä asioi aktiivisesti Kelan kanssa opintolainaan liittyvien asioiden hoitamisen lisäksi. Tähän yhteistyöhön tulisi ottaa mukaan myös kokeilun alueen kaupungit ja kunnat sekä antaa näille rooli yhteistyössä.

Opintolainan hyvitys on merkittävä ja toteutus kolmessa erässä on menettelyllisesti hyvä ja sitoo opintonsa päättäneet pidemmäksi aikaa, jolloin myös kotiutuminen ja elämän pysyvyyden rakentaminen kiinnittyy kokeilun alueeseen.

Tuloverolain lisäys opintolainakokeilun aikana on välttämätön (verovapaat sosiaalietuudet), jotta kokeilun toteutusmalli on kannustava ja kokeilun vaikutukset saadaan täysimääräisinä.

Lain voimaantuloaika 1.1.2023 on hyvä alueiden työvoimatarpeen ja väestörakenteen vahvistamiseksi. Kokeilujakso voi olla pidempikin (vuosi 2027 toimeenpanotehtävien loppuunsaattamista), joten lakia voisi jatkaa vuoden 2028 loppuun.

3. Lausunnonantajan yleiskommentit esityksestä

On erittäin merkittävää, että harvaan asuttujen alueiden ääntä on kuultu ja Opetus- ja kulttuuriministeriö on valmis toteuttamaan kokeiluna opintolainahyvitystä ja tämä lakiesitys on nopealla aikataululla käsiteltävänä ja hyväksyttävänä toteutukseen.

Kustannuksiltaan kokeilu on valtiolle erittäin pieni, ja kerrannaisvaikutuksiltaan valtio saa takaisin kokeiluun sijoittamansa opintolainoihin kohdistuvan hyvityksen työllisyyden vahvistuessa kokeilualueilla ja alueiden yleisen positiivisen elinvoimaisuuden vahvistuessa ja sitä kautta bruttokansantuotteen kasvaessa yritysten ja julkisen sektorin työvoiman saatavuuden helpottuessa.

Itä-Lappiin tarvitaan lisää osaajia, uutta työvoimaa ja valtion taloudellisia panostuksia. Ehdotetut toimenpiteet tukevat alueen elinvoimaa ja auttavat saamaan aikaan positiivisen kierteen sekä auttavat hyödyntämään alueen mahdollisuudet täysimääräisesti.

Itä-Lapin kuntayhtymä tukee lausunnollaan lakiesitystä kaikilta osin ja toivoo, että kuntia hyödynnetään yhteistyökumppaneina kokeilun toteutuksessa ja kattavan tutkimustiedon saamisessa vaikutusten osalta.

Solatie Dina
Itä-Lapin kuntayhtymä